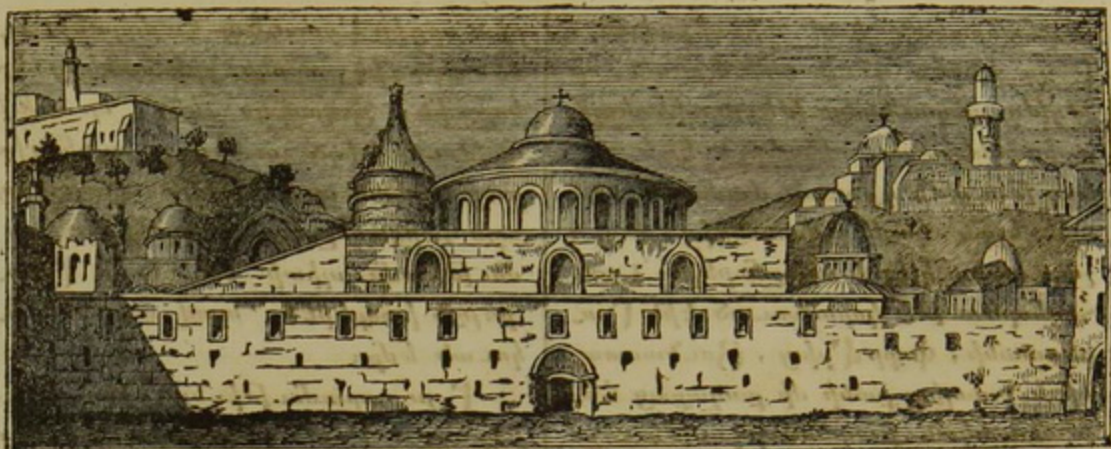

Մ Ի Օ Մ

ԵՕԹՆԵՐՈՐԴ ՏՄԻ
ԹԻԻ 3.

Ա Մ Ս Ա Գ Ի Ր

ՄԱՐՏ 31
1872.

ԱԶԳԱՅԻՆ, ԲԱՆՍՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԳԻՏԱԿԱՆ

ՈՐԴԻՔ ԱՍՏՈՒԾՈՅ

ԽՕՍՔ ԱՌԱՋԻՆ

Տեսէք որպիսի սէր շնորհեաց մեզ Հայր, զի որդիք Աստուծոյ կոչեցուք և մեք. փանայնորիկ աշխարհ ոչ ճանաչէ զմեզ՝ քանզի ոչ ծանեալ զնա: Սիրելիք, այժմ որդիք Աստուծոյ եմք, և չէւ եւս է յայտ՝ եթէ զինչ լինելոց կցեմք. գիտեմք՝ զի յորժամ նա յայտնեցի՝ նման նմա լինելոց եմք, զի տեսանելոց եմք զնա որպէս և են: Եւ ամենայն որ ունի զայս յոյս յանձին՝ սրբէ զանձն իւր՝ որպէս և նայն սուրբ է: Ա. ՅԷՆ. Գ. 1—5:

ՏԱԿԱՒԻՆ խօսքս չըսկաած տխուր գաղափար մի կը պաշարէ զիս, և ահա սոյն տխուր գաղափարին վրայ կը պարտաւորիմ նստի և առաջ գարծուցանել ձեր ուշադրութիւնը: Որո՞ւն կ'ուզէ Մաքեալն իւր խօսքերն: Ո՞րք են այն մարդիկն, զորս կ'ողջու-

նէ Որդիք Աստուծոյ գեղեցիկ անուամբ և կը հրաւիրէ խորհիլ և զմայիլ կը կնուար շօր անձառ ու անպարտում սիրոյն վրայ, ի՞նչէ առաքելական թըղթոյ վերնագրին նայինք, հաջուր մարգկութեանը կ'ուզէ իւր խօսքն, վաստն զի թուղթն իսկապէս է, որ է

ընդհանրական կամ տիեզերական : Իսկ զիտէք դուք ամենեքեան , որ թղթոյ պարունակութեան տիեզերքն քրիստոնէական տիեզերքն է և յիշեալ թուղթն գրուած ժամանակ սոյն տիեզերքն կամ քրիստոնէից թիւն շատ անձուկ էր և աննշմարելի : Նոքա համարեա թէ կորուսուած էին Մուրետանի , Փոքր Միտի , Յունաստանի և Իտալիոյ քանի մի քաղաքաց հեթանոսական բաղմամարդութե մէջ : Նոքա ցրուած էին աստ և անդ և համարուած էին իբրեւ աննշան աղանդաւորներ և մատնուած անարգանաց : Հազիւ թէ աշխարհն սկսած էր ճանաչել զնոսա և այն ատելով և թշնամանելով : Տակաւին խիստ սակաւաթիւ էին , այս մի բուռն յիմարաց մէջ , աղնուականներն , մեծատուններն , գիտնականներն : Այս հիւանդութիւնը , թող ներուի ինձ այսպէս անուանել , ուրիշ մեծամեծ հարուածոց նման ընդհանրապէս միայն աղքատներու մէջ ճարակուած էր : Այսպէս էր այն ժամանակ քրիստոնէայ աշխարհն , կամ , աւելի մեր բնաբանին համաձայն ասել , այսպէս էր այն ժամանակ Մատուծոյ գերդաստանն երկրիս վրայ : Այլ համարձակիմք հաւատալ , որ նոյն ժամանակէն ի վեր բաղմացած է սոյն գերդաստանն : Այսօր մարդկութեան մի մեծ մասն քրիստոնէայ է և աղգաց զանազան կրօնքներն մի զկնի միւսոյ կուգան անհետիլ Յիսուսի Քրիստոսի կրօնի ընդարձակ ծոցին մէջ : Իսկ , եթէ լոկ անունն ու արտաքին պաշտամունքն թողունք , որք առանց ներքին ճշմարիտ աստուածապաշտութեան , արժէք չունին , եթէ ընդունինք , որ սրտով միայն կարող է մարդ անդամ լինիլ հոգեւոր գերդաստանին , այնուհետեւ կարող են արդեօք ճշմար

իտ որդիք Մատուծոյ համարուիլ անմեն մարդիկ , որոնք քրիստոնէայ կրկոչունն : Տարակոյս չկայ , որ ամեն արթուն խիղճ ունեցող ունկնդիր բացասական պատասխան պիտի տայ սոյն հարցմանը , և անշուշտ նոյն տրուածութեամբ պիտի համակուի Մաւքելոյն խօսքերէն , որով մեր համա

կուած եմք : Այս տրամութիւնը բնական է , եղբարք : Այս տրամութիւնն մեր հաւատոյ կարեւոր , բայց խիստ ու անաչառ փորձն կամ հանդէսն է , Ինչպէս կարող են մեր սրտերը չըցաւիլ և չճմուիլ , երբ կը տեսնենք որ այնքան անմահ էակներ , այնքան ծագմամբ , ցեղով ու գոյութեամբ մեզ նման մարդիկ , տակաւին կը վաճառեն իրենց անդրանկութեան իրաւունքն կորստական կերակրոյ համար : Հապա մեզ համար ի՞նչ ասենք , երբ մենք եւս կը վաճառենք : Այն մարդիկն , որոնք իբրեւ անիմաստ սեթեւեթ կը մեկնեն Մաւքելոյ որդի տիտղոսն , նոքա կը մատնեն ճշմարտութիւնը սնապարծութեամբ , յանդգնութեամբ և թշնամանօք : Իսկ նոցա անձնական ազգմունքներն կամ կարծիքներն կարող չեն երբէք նսեմացնել Ս . Գրոց լեզուն : Հաստատապէս կարող ենք ասել , որ Սուրբ Գիրքն անխորապէս ամեն մարդոյ չտար Որդի Մաւքելոյ անունն և ոչ իրաւամբ ամեն մարդոյ կը պատշաճի նոյնն : Սակայն , եղբարք , մենք եւս , Ս . Գրքի հետ կանխաւ ամենամեծ զգուշութիւն պահպանենք : Մատուած հոգիներու հայրն է , Նա հայր է ամեն էակներու , որոց մէջ կը բնակի անմահ հոգի : Նա հայր էր նոյն էակներուն յառաջ քան իրենց ստեղծուիլն : Նա հայր էր նոյն էակներուն , երբ նոքա տակաւին իւր գի

տաւորութեան և կամաց գաղտնութեան մէջ էին : Աստուած ի յաւիտենից կը կրէր ամենքն իւր ծոցին մէջ : Այս կը ճանաչէր ամենքն ականէ յանուանէ : Այս գիտէր և կը կոչէր ըստ իւրաքանչիւր անուան : Այս կը սիրէր ամենքն իբրեւ որդիք : Աւերբ սոյն գաղտնի, խորհրդաւոր և իրեն միայն յայանի գոյութենէն կոչեց ի գոյութիւն արարչագործական, որ յայանի է իւրաքանչիւր էակներուն, նորա սէրն, որ ստիպուած էր տիեզերաց ամեն կողմը սիրելու առարկայ ունենալ. նորա սէրն, որով ստեղծած էր ամեն էակներ, նորա սէրն չգաղարեցաւ ամենքն գրկել, և ամենեւին յետոյ չը կոչեց Որդի պատուանունն, զոր կը կրէր իւր յաւիտենական խորհրդոց մէջ : Աստուծոյ անհուն գիտաւորութեանն նայելով՝ ամենք որդիք էինք Աստուծոյ և եմք տոհմալին : Բայց սոյն պատուանունն իւր պարունակութեան ընդարձակութեամբ և իւր նշանակութեան բոլոր ուժով և ըմբռնմամբ, ունի անշուշտ գիտաւորութեան և զգացման փոխադարձ իմաստ : Աստուած հոգի է, ուրեմն և մեք մեր հոգեւոր բնութեամբ միայն որդիք եմք Աստուծոյ : Անոր արտաքին ծագումն, մեր մարմնաւոր գոյութիւնն արժէք չունի, եթէ համապատասխան և հաստատող չէ մեր ներքին էութեան : Աստուած ինքն չը ճանաչէր զմեզ, եթէ մենք մեր կամքով չը միանանք նորա կամաց հետ : Այլ մենք սրտով Աստուծոյ որդիք չենք, Աստուած ևս մեր հայրն չէ : Այլ համարձակիմ աւել, որ Աստուծոյ բնութիւնն, որ բոլորովին սուրբ է, չը թողուր որ նա մեզ հայր լինի : Աստուծոյ համար բնաւ անհնարին չէ այլ եւս Աստուած չը լինիլ մեզ : Այլ նա Աստուած չը լի-

նիր այնուհետեւ, եթէ որդիք անունն աղարտէ և այնպիսի էակներու տայ, որոնք իրենց բովանդակ կենաց մէջ, աստուածութեան իրաւունքն ուրաւ նալով, կ'ուրանան զնոյն ինքն Աստուած և ոչ այլ ինչ է իրենց սրտի խորհուրդն, եթէ ոչ անդգամութիւն, անաստուածութիւն, ինչպէս կ'ասէ Ս. Գրքն. « Ասաց անդգամն ի սրտի իւրում՝ Թէ ոչ գոյ Աստուած » :

Որդիք Աստուծոյ անունն մեզմէն յափշտակողն Աստուած չէ, որ իւր անհուն սիրով տուաւ մեզ զայն յաւիտեան կրելու համար, այլ մեք եմք, որ ինքնին կը կողոպտուիմք նոյն ցանկալի անունէն : Այլ եմք յափշտակողներն, վասն զի մեք եմք որ յափշտակեցինք և բռնաբարեցինք Աստուծոյ հայրութիւն : Այլքն, որ ուրացութիւն է աստուածուէ. մեզքն որ մերժումն է մեր իրաւանց և պարտուց, մեզքն, որ լքումն է մեր օրինաւոր վիճակին և նշարտակին. մեզքն մի սեւաւ գիծով ջնջեց մեր որդիական ծագման, աստուածային ընտանութեան և երկնային քաղաքացիութեան արտօնագիրն : Այլսահայր Ագամէն սկսած՝ մեք ոչ այլ ինչ եմք, եթէ ոչ սերունդ մեղաւորաց : Այլզաւոր ենք մեք ինքնին, մեղաւոր աղատօրէն, վասն զի մեր խիղճն բնաւ չը հաւանիր սոյն խառնակութեան և անկարգութեան : Այնք կուգանք մի զինի միւսոյ ձեռնադրել և վաւերացնել այս անմիտ անժառանգութիւն : Այլ բնական վիճակին նայելով և մեր ծննդեան ու կենաց պարագաները նկատելով չկան բնաւ որդիք Աստուծոյ : Եւս չ'օրն հոգւոց երկիրս անապատ է. նա միայն կը բաղմամարդի ըստ օրինաց բնութեան, բայց կը բաղմամարդի ապականեալ էակներով և մի հատ բռնակիչ անգամ չունի Վրախոտի ամա-

յութեան համար :

Այս խօսքը խիստ է, բայց ճշմարիտ է : Այս խօսքն Աւետարանի հիման վրայ հաստատուած է և ուժ որ հիմունքը մերժէ, բովանդակ Աւետարանը կը մերժէ եւ կ'ուրանայ : Բայց հարկ է որոշել և վճռել, կամ ընդունել Աւետարանի հետ և կամ մերժել դարձեալ Աւետարանի հետ, վասն զի ուրիշ միջոց կամ հնարք չը կայ : Եթէ խիստ է սոյն խօսքն և մեր զայրոյթն կը շարժէ, կը նշանակէ թէ մեր իրիզն քնացած է և անխօսուէն, կը նշանակէ թէ՛ մենք տակաւին չեմք ճանաչեր զմեզ, չեմք ճանաչեր զԱստուած : Կը նշանակէ որ մեք տակաւին քննուած և դատուած չեմք յանդիման օրինաց Աստուծոյ : Այն մարդիկն, որոց նոր կ'երեւի սոյն ճշմարտութիւնն եւ հետեւապէս զայրաշուղիչ, թող որոնեն զայն Աւետարանի մէջ և անշուշտ կը գտնեն : Թող որոնեն իրենց սրտի մէջ, և կը տեսնեն զայն՝ խոր արմատացած : Այս քննութիւնն ու փորձն առնելու համար՝ ժամանակ պէտք է, ժամանակ՝ յատկապէս քրիստոնեայ դառնալու համար : Բայց թող հաճին մեր ունեկն գիրներն այժմ մեր բացատրութիւնքն ընելու, որով պիտի բացատրեմք Յովհաննէս առաքելոյն խօսքերն : Թող հետեւին մեզ այն սուրբ ճանապարհին վրայ, որով կամիմք ընթանալ Աստուծոյ օգնութեանն ապաւինելով :

Այս ամենեւին պիտի փորձ չը փորձեմ՝ ասել ձեզ, թէ յետ թշուառանկման մերոյ, ինչ եմք մեք 'ի սիրտ Աստուծոյ, և թէ ինչպէս իւր արդարութեան եւ բարութեան կրկնակի գաղտնեաց մէջ վերցուցած կամ դըրած է մեր վրայ Արդի կոչումն : Վասն զի աստուածային խորհուրդներն ան-

հաս են մեր տկարութենէն : Սխալն կը սիրեմ յիշեցնել ձեզ Ա. Վրոյց մեծահռչակ և սրտաշարժ խօսքն, «Աստուած ոչ կամի զմահ մեղաւորին, այլ զդառնալ նորա և զիկայն » : «Իսկ մի Աստուած, որ ամենեքեան ճանաչնալն ճշմարտութիւնը 'ի ձեռն միակ Արքնորդի և Փրկչի մարդկութեան Տեառն մերոյ (Յիսուսի Քրիստոսի) : Աստուած այնչափ սիրեց զաշխարհ, մինչեւ իւր Սխածին Արդին տուաւ, որպէս զի ով որ հաւատայ, յաւիտեանական կեանք ունենայ : (Յիսուս Քրիստոս ոչ միայն մեր մեղաց քաւութիւնն է, այլ և ամենայն աշխարհի) » :

Ինչպէս որ սոյն խօսքերն կը կարգանք Ա. Վրոյց մէջ, նմանապէս կը կարգանք ուրիշ խորհրդաւոր և ահա բեկող խօսքեր : Սի կողմէն կը տեսնենք որ (Յիսուս Քրիստոս բովանդակ աշխարհի քաւութիւնն է, եւ Հայրն Աստուած համայն աշխարհի համար զրկած է իւր Սխածին Արդին, իսկ միւս կողմէն կը տեսնեմք, որ միայն նոքա կարող են յաւիտեանական կեանք ունենալ և որդիք Աստուծոյ լինիլ, որոնք կը հաւատան : Արդ՝ երբ Ա. Վրոյց խօսքերն իրարու հետ կը համեմատենք, կը տեսնենք ակնբերել, որ ոչ միայն հակիմաստ չեն, այլ անընդունելի կապ և գաշակաւորութիւն ունին իրարու հետ : Ճշմարիտ է, որ Աստուած կամեցած է և կը կամի, որ ամենեքեան որդիք Աստուծոյ լինին : Ճշմարիտ է, որ Աստուած սրբուած է և կը սիրէ իւր շնորհքն ամենուն վրայ : Ճշմարիտ է, որ Աստուած կարկառած է և կը կարկառէ իւր հայրական ձեռքն առ ամենեքեան : Բայց եթէ մարդիկ ապստամբին որդիութենէ, մերժեն Աստուծոյ շնորհքն ու կարկառած ձեռքն, ինչպէս կարող են դարձեալ որդիք Աստուծոյ իւ-

նիկ: Աստուած կը փափաքի մեզաւ ուրաց դարձին: Աստուած կ'աղօթէ նոցա համար և երբ իւր փափաքն ու աղօթքն կը մերժուին մարդիկերէն, ինչպէս կարող են նոքա որդիք Աստուծոյ լինիլ: Աստուած կամի և մարդիկ եւս պարտին կամիլ, որ փրկուին և յաւիտենական կեանք ունենան:

Հետեւապէս, ով որ կը լսէ Աստուծոյ շնորհաց կոչումն, ով որ կը տորագրէ խաղաղութեան դաշն ու պայմաններն, ով որ կը խոստովանի ի ժամու և ի տարածամու Աստուծոյ ձրւի շնորհքն, միով բանիւ, ով որ վերստին Յիսուսի Քրիստոսի իրաւարարութեանն ու միջնորդութեան կը դիմէ, նա որք չը մնար, այլ կը մոնէ ի ժառանգութիւն իւր կորուսեալ վիճակին և ի վայելումն որդիք Աստուծոյ փառաւոր կոչման: «Վանձի ամենեքին որդիք Աստուծոյ էք՝ հաւատովք ի Յիսուս Քրիստոս» (Գալ. Գ. 26): Այն սրանչեի տիտղոսն նոյն վայրկենին մարդուն կը պատկանի, երբ հանդիսապէս կը հռչակէ զայն և կը յօժարի կրել յանձին, բանիւ և գործով: Այս յօժարութիւնն, որ ոչ այլ ինչ է, եթէ ոչ հաւատ քրիստոսնէական, եթէ սրտի անկեղծութեան խորքէն բղխած է, եթէ բովանդակ մարդն նորա համար երաշխաւոր կանգնած է, եթէ հոգւոյ խորութեան և լուութեան մէջ արձանաւ գրուած է, այս յօժարութեամբ, ան միջապէս, սորուկն՝ որդւոյ վիճակ կըստանայ, և գերին՝ ազատի:

Սորկութեան և որդիութեան մէջ, չը կայ բնաւ անորիշ միջատահման, չը կայ բնաւ յերկոցունց բաղադրեալ կացութիւն: Չկայ բնաւ ուրիշ աւնուն այս երկու անուանց մէջ. գերութիւն կամ ազատութիւն, օտար կամ որդի, տէր կամ հայր, ահա սոյն

երկու կացութենէն մին կոչուած է մարդ անշուշտ ընտրելու: Այլ մարդկային կամքն իսկ երկուսէն մին միայն կարող է առնել, կամ որդի կացացանել զմարդ, և եթէ չը կամի գերի լինել, կամ պահել գերութեան մէջ, և եթէ չը կամի սրգի լինիլ:

Բայց երբ կ'ասենք, որ մարդ կարող է որդի Աստուծոյ լինիլ իւր կամեցողութեամբ և յօժարութեամբ, պէտք է նաեւ այս կամքն ու յօժարութիւնն պարզել, որպէս զի չը սխալինք: Կամքն, որ բարոյական իրողութիւն մ'է, կ'ենթադրէ և կամ մաւնաւանդ կը հաստատէ ու կը յայտնէ հոգւոյ վիճակն, եթէ ինչ գրութեան մէջ է: Կամքն է յաջորդող վիճակի սերմն կամ սկզբունքն: Այս կ'ամփոփէ իւր մէջ բովանդակ ապառնի քրիստոնեայն: Այլ եթէ պէտ այնչափ նուրբ է կամաց սոյն վիճակն որ դժուարին է քննել, նկարագրել կամ պատմել, բայց այսչափ գոնէ կ'ասենք, որ այնչափ բռն է իւր էութեան մէջ, այնպիսի խոր աղբիւրէ կը բղխի, այնքան մեծ զօրութեանց կապակցութենէ կը ծագի և այնպէս բովանդակ մարդն կը պատկերացնէ, որ կարող ենք, յառաջ քան իւր զարգացմունքն ու հետեւանքներն, համարել զայն իրբեւ յայտնութիւն բարոյական նոր կենաց, իրբեւ արարչութիւն նոր բնաւորութեան. և այսպէս, առանց յափշտակութեան, որդի Աստուծոյ տիտղոսն տալ այն մարդուն, որոյ կամաց մէջ յիշեալ հզօր յեղափոխութիւնը կատարուած է:

Բայց առաջին տեղին միշտ Աստուծոյ կամացն պիտի տանք: Սենք կը կրենք որդի Աստուծոյ անունն, վասն զի նա ինքն հաճեցաւ տալ մեզ զայն: Աստուած է, որ նոյն անունն կը շնորհէ մեզ արեամբ Յիսուսի Քրիստոսի:

րիստոսի : Այս է , որ կը հրաւիրէ ըզմեզ նոյն անուան զգեհուս : Այս է , որ կը քաղաքէ զմեզ արժանանալ , զորաւնալ , առաւելուլ նոյն անուամբ : Այս բանիւ միայն կը համարձակիմք նոյն անուան տիրանալ : Առանց նորա խօսքին ոչ մի փորձ կարող չէր առաջ նորդել մեզ նոյն անուան ժառանգելու , կամ լաւ եւս ասել մենք երբեք կարող չէինք սոյն օրինակ փորձ մի փորձել : Այս կը լռենք Առաքելոյն խօսքը , որ կ'ասէ . « Տեսէք , որ պիտի սէր շնորհաց մեզ Հայր , զի որդիք Աստուծոյ կոչեցուք եւ մեք » : Այն չեմք , որ կը կոչեմք զմեզ , այլ ինչ ինչ : Տակաւին մեր անուան կամ կոչման յատկութեանն յառաջ գալիք ամեն զգացումներն չը զգացած եւ ամեն փորձերն չը փորձած , մենք արդէն ունինք մեր յատկութեան տխրոյն : Այնք , թէ եւ անարժան , կ'ընդունինք նոյն կոչումն այն ժամանակ , երբ կ'ընդունինք (Յիսուսի Քրիստոսի միջնորդութեան առհաւատ չեայն շնորհական : Այնք պարտաւոր ենք ընդունիլ զայն , թէ եւ կը շփոթէ եւ կ'ամալեցնէ զմեզ : Այնք պարտաւոր ենք ընդունիլ զայն իբրեւ պորգեւ յառաջ քան վայելելն եւ տիրանալն իբրեւ բնաւորութիւն կամ սեպհական յատկութիւն : Պէտք է զարգարինք մենք նոյն տխրոյն թէ արտասուօք , թէ զղմամբ , թէ ուրախութեամբ եւ թէ ցաւօք միանգամայն եւ թէ յաւէտ խորին երախտագիտութեամբ : Պէտք է ոչ թէ լոկ 'ի ցոյց հանել զայն , այլ կրօնապէս ամփոփել մեր դանձարանի մէջ . կամ , աւելի ճիշդ ասել , մեր միակ գանձն համարել : Այսով բանիւ , պէտք է ընդունիլ եռանդուն փութով , երկիւղած յարգանք , սուրբ ծաղաւով եւ անյադ ցանկութեամբ :

Այս պարագայիս մէջ , տարակուսիչն կամ երկնչիւն՝ յիմարութիւն է . իսկ մերժելն կամ ժխտելն՝ ապերախտութիւն :

Սոյն տխրոյն ընդունելով՝ կ'երկնչիք արդեօք յանձնապատասխան եւ յանդուգն լինելու : Իայց իմացէք , որ սոյն տխրոյն ձեզ շնորհուած է եւ նաեւ պարտք դրուած է ձեր վրայ կրել զայն : Կ'երկնչիք արդեօք վերաւորել ձեր նմաններն այնպիսի անուն իւրացնելով ձեզ , զոր նոքա կը մերժեն : Իայց դուք իբրեւ ողորմութիւն ստացած էք զայն : Իուք ընդունած էք զայն իբրեւ վկայութիւն ձրի շնորհաց եւ անհուն սիրոյ : Ամենեքեան հաւասար իրաւունք ունէին ձեզ հետ զայն ժառանգելու : Այս քա կարող էին եւ կարող են ընդունիլ զայն եւ պակաս թուրբել նովաւ , ինչ պէս եւ դուք : Պէտք է միայն , ով ներութեան եւ գթութեան Հօրն երկնաւորի , պէտք է միայն ընդունիլ զայն : Արդի է նա Աստուծոյ , ով որ կ'աւմի լինիլ , եւ նա միայն զրկուած է սոյն պատիւէն , ով որ կ'արհամարհէ զայն : Եթէ մասնաւորաց համար առանձնաշնորհութիւն եղած է նոյն կոչումն , պատճառն նոքա են , որոնք չը կամին նոյն տխրոյն կրել փառաւորապէս : Իուք կը ստիպէք որ նոքա եւս զարգարին նոյն տխրոյնով , բայց նոքա կը մերժեն : Սակայն մի թէ դուք եւս պիտի մերժէք , որովհետեւ նոքա կը մերժեն : Այն թէ դուք եւս կամիք ապերախտ լինիլ , որովհետեւ նոքա յիմար են :

Այս , տարակոյս չը կայ , որ թշուառ է այն մարդն , որ կարեւոր բարիք մի կը վայելէ , առանց ցաւելու նոցա վրայ , որոնք իրենց անձն կը զրկեն նոյն բարիքէն : Երբեք թշուառ է այն մարդը , որ կը երջանկութիւնն աղոյ ա-

այերջանկու թենէն կաղմուած է և մի-
այն այն բացառիկ շահն ու օգուտն
կը սիրէ , յորմէ այլ ք զըկուած են ,
թշուառ է այն մարդն , բիւրիցս թըշ-
ուառ , որ կը զըկէ և կը վերաւորէ
իւր եղբայրներն իւր կարծեցեալ եր-
ջանկութեան համար : Այլ որ այս ե-
ղանակաւ միայն Մտուծոյ որդւոյ
տիտղոս կը կրէ , նա չէ և չէր երբէք
Մտուծոյ որդի : Լէւել իւր ան-
ձին համար ցաւելու է այնպիսին ,
քան թէ նոցա , որոց համար չիմացա-
լաւիլ և վշտանալ : Նորա ցնորքն ա-
ւելի վայրագ է և մահառիթ , քան թէ
այլոց մուրուքիւնն ու տգիտութիւնը :
Նա իրապէս աղանդաւոր մ'է , չի-
որոնեայ ընդարձակ և հանրական ան-
ւան տակ : Լէւել լաւ է այն մարդ-
կանց բռնած ընթացքն , որոնք անու-
նի կը մերժեն և չեն ընդունիր , քան
թէ նոցա ընթացքը , որոնք կընդու-
նին անարգելու համար :

Նյս ճշմարտութիւններն հաս-
տատելէն զկնի , կը մնայ մեզ այժմ ,
սիրելի եղբարք , մի առ մի նշանակել
այն խորհրդաւոր նշանաբանին գլխա-
ւոր գիծերը , որով ամենաբարին Մ-
տուած զարդարած է զմարդ իւր սըր-
տին համեմատ : Նա այս կը հրաւիրէ
զմեզ Մաքեալն , երբ կ'աղաղակէ .
«Տեսէք որպիսի սէր շնորհեաց մեզ
Հայր . զի որդիք Մտուծոյ կոչեա-
ցուք և մեք » : Արոնէնք , սիրելի եղ-
բարք , այս կոչման մէջ Մտուծոյ սիրոյ
նշաններն :

Նշմարիտն խօսելով , Արդի կոչու-
մըն կամ տիտղոսն ամենայն ինչ կը
բացատրէ . Նա ինքնին կը խօսի ամեն
բան : Նյս տիտղոսն մեծագոյն , գո-
րովական և քաղցրասէր է քան զամե-
նայն տիտղոս , որ կարող է երբէք
տրուիլ մեզ : Նա ամենայն ինչ կը
պարունակէ ինչ որ փառաւոր է և

ուրախական ուրիշ տիտղոսներու մէջ
Սեք եմք , որպէս բրիտանեայք , բա-
հանայութիւն , թագաւորութիւն և
ազգ սուրբ , բայց որդին Մտուծոյ
նչ ապրեմն քահանայ է Մտուծոյ
կենդանւոյ և անդամ յաւիտենական
և անմահ քաղաքին : Այլ մի ժամանակ ,
նչ մի տեղ , նաեւ երկնքի մէջ , մենք
ուրիշ բան կարող չենք լինիր , եթէ
նչ որդիք Մտուծոյ : Լմեն բան սոյն
տիտղոսին մէջ կը պարունակի , ամեն
բան սոյն կոչման մէջ կ'ամփոփի եւ
կ'ընկղմի : Նա է կնիք վերանորոգման
և վերահաստատութեան : Նա է ճըշ-
մարիտ անու-ն ատուածային շնորհաց :
Նա է նոյն իսկ էութիւն շնորհաց :
Նա կը նշանակէ , որ Մտուած տը-
րուած է մարդոյն և մարդն՝ Մտու-
ծոյ : Նա է բովանդակութիւն Մե-
տարանի : Նա է յայանութիւն երկնից :

Լմեն մարդ կը հասկնայ , բայց ա-
ռաւել լաւ զգալու համար պէտք է
վայրկեան մի զննութեան առնուլ
Արդի : Բառի նշանակութիւնը և երկ-
րէն փոխ առնուլ երկնաւոր իրաց չա-
փը , ինչպէս արար Մտուած Քանիւ
իւրով : Պէտք է ամփոփել ժողովել ա-
մեն գորովալիր , բաղքը և ներքին գա-
ղափարներ , զորս կը ծաւալէ իւր
շուրջ որդի անունն : Պէտք է մոքով
զննել և տեսնել այն գորովոյ և յար-
գանաց յարաբերութիւնը , այն վըս-
տահ և ընտանեկան կասկեցութիւ-
նը , որով որդին կապուած է իւր հօր
և մանաւանդ իւր մօր հետ : Պէտք է
տեսնել , մի կողմէն ճնողական անըս-
պառելի խնամքն ու հոգացողութիւ-
նը , մշտադատաւոր տքնութիւնն ու
հսկողութիւնը , խորհրդներն ու գա-
սերը , խրատներն ու անկեղծ յանդի-
մանութիւններն , քաջալերութեան
հրապոյրն ու խանդաղատանքն , փայ-
լալայնաց քաղցրութիւնն ու անու-

չու թիւնն :

Պէտք է տեսնել միւս կողմէն որդիա-
կան անմեղ և գոգցես կոյրլստահութիւն,
անհոգ անձնատուութիւն, յաճախակի
հարցումներն, երկար զրուցատրուիքն
փափուկ և ազնիւ գործվանքն ու յար-
գանքը, պատիւն յանուն հօր և ամե-
նասիրելի մօր, յետ ժամանակաց պա-
տիւն 'ի յիշատակ նոցա և յիշողու-
թիւն նոցին իբրեւ առաջնորդ 'ի բռ-
վանդակ կեանս, պէտք է տեսնել
այս ամենն և ասիս պէտք է ասել ինք-
նին, որ այս ամենը հազիւ թէ մի
անկատար պատկեր են այն ընտանե-
ութեան, որ կը հաստատուի Նստուծոյ
որդւոյ և երկնաւոր հօր մէջ : Պէտք է
յաւելաւ այս մէն մի գիծ երան և նշան-
ներուն վրայ ամեն բան, որով կը կա-
տարեւադործի աստուածային որդիու-
թիւնն և ամբողջին վրայ յաւելաւ
ամեն բան, ինչ որ անհամեմատելի կը
կացուցանէ զայն : Եւ յայնժամ միայն
կարելի է հասկնալ թէ ինչ առաւելու-
թիւն ունի Նստուծոյ և մարդոյ մէջ
այն նոր յարաբերութիւնը, որ հիմ-
նուած է Յիսուսիւ Քրիստոսիւ եւ
նշանակուած է մեր բնաբանին մէջ :

Եւ կրկնեմ վերստին, մեր Նստու-
ծոյ որդիք ենք այն պայմանաւ, որ
Նստուած ինքն կամեցած է, որ մենք
որդիք լինինք : Սակայն այս յատկու-
թիւնն լոկ անուն կը լինի և այս սը-
ղիութիւնն անիմաստ խօսք, եթէ
ինչ որ ճշմարիտ է Նստուած, իրա-
կան չը լինի և 'ի մեզ, ըստ բանի Ն-
ռաբեւոյն «Որ է ճշմարտիւ 'ի Նմա և
'ի ձեզ» : Ա. Յով. Բ. 8 : Եթէ այս
պայմանը նուազի կամ մերժուի, բան
մի չը մնար Նստուծոյ կենդանարար
շնորհքէն և երկնատուր փրկութեանն :
Վասնզի փրկութիւնը նիւթական և
արտաքին գործ չէ : Փրկութիւնը մեզ
մէն արտաքոյ չէ, այլ 'ի ներքս 'ի մեզ,

փրկութիւնը գործ մ'է, որոյ ճշմա-
րիտ տեղին մեր սիրտն է : Փրկութիւ-
նը մեր հոգւոյ մի վիճակն կամ կա-
ցութիւնն է, և այս պատճառաւ իսկ,
մեր ողորմածութեան և շնորհաց գոր-
ծին եթէ մեր սրտէն օտար է, կա-
րող չէ փրկութեան գործ լինիլ մեզ
համար :

(Շարունակելէ :)

ԿԱՐԳԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Ա. Ռ. ՈՂ. Զ. ՈՒԹ. Ե. Ա. Ն

(Շարունակութիւն, տես թիւ 2 :)

Օգոշութիւն :

Ար վշտանայ 'ի խճէ կամ 'ի քարէ
պարտ է միանգամայն 'ի բաց կալ 'ի
քամատ և 'ի ջերմաբնայթ կերակրոց,
յաղեալ և 'ի ծեծեալ մտոց, 'ի թը-
թու կամ 'ի խակ պտղոց : Եւ կե-
րակուր նորա պարտ է լինել յայնպի-
սեաց, որք ունիցին զգորութիւն պա-
հելոյ զմեզ և զորովայն հիւանդին
արձակ, սրպիսի են գանգառ ընտա-
նի, ծնեբեկ, շոմեն, եղերդակ, կար-
սան, փրփրեմ, շողգամ, գետնախն-
ձոր, բողկ, սոխ և պրաս : Հայացանէ
սոխ, պրաս և կարսոն են կարի վորա-
ւոր գեղ սոյն հիւանդութեան :

Պատշաճ ըմպելիք սոյն հիւանդի
է շիճուկ կաթին, կաթն կսովու խա-
նեալ ընդ կիսաչափ ջրոյ, եփեալ գա-
րեջուր, ջուր եփեալ որիզոյ, եւ
փուած կարսոնի կամ այլ մեղմ գա-
լարեաց, կտաւատի, բողբջի լիմ-
նենոյ, և այլն :